

ÖTVÖSD

Ötvösd, románul Otvești – kicsi falu Temesvártól 25 km-re. Az egykori buziásfürdői járásban lévő községnek 1914-ben 110 háza volt és 816 lakosa, akik legnagyobbreszt magyarok és római katolikusok voltak. A községközpont Törökszákos. A 2002-es népszámláláskor 280 lakója volt, közülük 230 magyar.

Ez a helység 1868-ban jött létre a törökszákosi vallás- és tanulmányi alapítványi birtokon. Az új telepítvény báró Eötvös József akkori vallás- és közoktatási miniszter tiszteletére Eötvösfalva nevet kapott, de később a rövidebb Eötvösd alakot használta és ezt kapta a helynevek rendezésekor is.¹

Bármilyen hihetetlenül is hangzik, a Temes megyei Ötvösd az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc utolsó aktusának köszönheti a létét. Az Aradon kivégzett Kiss Ernő honvédtábornok végrendeletileg magyar falvak létesítésére ajánlotta fel bányászati birtokait. A nemes indíttatású adomány lehetővé tette, hogy néhány száz magyar család új falut alapítson. Ezek: Ötvösd, Torontál-keresztes és Józsefszállás. A Vallás és Tanulmányi Közalapítvány az Arad megyei Mácsa-Újfalva telep lakóit hívta ide, akik Arad és Makó környékéről verődtek össze, de akik két-évi ott-tartózkodás után hontalanná váltak, mivel az új földesúr távozásra szólította fel őket. Így kerültek az alapítvány jóvoltából ezen új településre.²

Szentkláray Jenő még az Eötvösd (Eötvösfalva) névformát használja, majd ezt írja róla: „Magyar falu, az anyaközségtől 15 km távolra ny. d. irányban, a Pogonis folyó mellett. Telepített 1868-ban a törökszákosi vallás-alapítványi birtokon. Csinosan épült tiszta, takaros kis község. Lakossága 465 főnyi, mind r. katolikus. Munkás, józan nép s kizárólag földműveléssel foglalko-

¹ Borovszky Samu (szerk.): *Temes Vármegye*, 87.o., Ötvösd címszó alatt.

² Rác Máttyás: *Egy csöndes kis falu múltja és a jelene*, Editura Miron Timișoara, 2008. 1. o.

zik. Minden házáznak van 2–2 hold tulajdon földje és 14 hold olcsó bérlete. Templomuk még nincs, de van iskolájuk, melyben imára is gyülekeznek. Az iskola eleinte felekezeti volt, 1879 óta állami.” (i.m. 279 o.)

„Az alapítók közül alighanem az ötvösdiak sorsa volt a legmostohább. A Pogányos partján jelölték ki számukra az új falu belterületét, és a zabolázatlan folyó szinte minden tavasszal rájuk zúdította szennyes áradatát. A helyet mégis szentnek tartják a múltat ismerők. Történelmi tény, hogy itt aratott döntő győzelmet Szent László királyunk a betörő kunok felett. Az öldöklő csata után a parttalan meder vize napokig piroslott a pogányok véréből, azóta nevezik a folyót Pogányosnak. A monda szerint itt esett meg a csoda, hogy Szent László király angyali sugallatra talált rá ütközet után a temetetlen holtak terjesztette betegség gyógyfűvére, amivel megmentette seregét a döghaláltól.

Kilépve a mondák világából, a küzdelmes közelmúltról Makalicza Bálinttól, a falu krónikásától megtudjuk, hogy a mély fekvésű réti talajon, mióta világ a világ, nehezen lehetett boldogulni. Pedig alapításkor – okiratok szerint az első házak 1869-ben épültek – minden telepes család tizennégy lánc szántót, egy lánc lucernást, egy lánc legelőt és egy lánc beltelket kapott. A régi öregek mégis napszámos munkával tartották el családjukat.

Ötvösd lakóinak nyolcvan százaléka rendszeresen járt nap-számba. A minden újra fogékony gazdák végül – ahogy most mondanánk – dohánytermesztésre szakosodtak. Ez annyira bevált, idézi a falu krónikása, hogy egy idő után megvonták a falutól a dohánytermesztés jogát. Az élelmes ötvösdiak nemcsak termesztették, hanem árusították is az állami monopóliumnak számító ipari növényt. Éjszaka, rejtett dűlőutakon eljutottak a dugáruval Buziásfürdőig, Csáig, Dettáig, a környező falvakról nem is beszélve. A hatóságok azonban rájöttek a turpisságra, és kivették a dohánytermesztést az ötvösdiak kezéből.

Valamivel jobb volt a helyzet a szövetkezeti korszakban. Az ötvösd termelő szövetkezet a legjobban fizetők közé tartozott.

A termés felbecsülésekor a határ pangó vizektől szabdalt részébe vitték a megbízottakat, akik egy lemondó kézlegyintéssel rendszerint pontot tettek a vizsgálódás végére, és felfelé azt jelentették, hogy Ötvösdről megint nem lehet valamire is számítani. Így sikerült minden évben a termést meghazudtoló fejadagot osztani – feketén!

Ötvös katolikus temploma
- a diktátor uralmának 25 éve alatt az egyetlen

újonnan épített katolikus templom Temes megyében.

Sajnos, napjaink valósága minden korábbinál szomorúbb. A falu kiöregedett. A Zsellér utcában, a húsz házban mindössze három munkaképes férfi van, az is hatvanon felüli. A fiatalok az 1989. decemberi fordulat után sem jöttek vissza. Legfeljebb néhány hazajáró lélek akad közöttük, akik hétvégeken, pihenőszabadságuk egy része alatt segítik itthon maradt idős szüleiket a nagy munkák – kukoricatörés, krumpli szedés, szüretelés, disznóvágás meg ehhez hasonlók – idején. Szántani, vetni, földdel, jószággal foglalkozni a fiatal nemzedék tagjai közül már senki sem akar.

Pedig sok mindent lehetne itt újrakezdeni. Akár a gazdálkodást is. A falu fekvése ideálisnak mondható: műút halad el mellett, könnyen elérhető Temesvár, Buziásfürdő. Egyedül a megélhetést biztosító kereseti forrás hiányzik az újrakezdéshez. Ennek megtalálását kellene, hogy felvállalják az Ötvösdhöz még lelkileg is kötődő életerős, vállalkozó kedvű fiatalok.” Pár éve, 2003-ban vallott így Ötvösdről Sipos János,³ a helyzet azóta sem változott.

³<http://209.85.129.104/search?q=cache:AJDmB5AwjHgJ:www.nyugati jelen.com/archiv/2003/2003%2520oktober/okt.%252016%2520csutortok/j5.html+%C3%96tv%C3%B6sd&hl=hu&ct=clnk&cd=13&gl=ro>